

4. Statsreligion

Det billede, som ordet statsreligion fremkalder hos de fleste, er Himlens Tempel og Himlens Alter i Beijing, men disse er kun toppen af kransekagen, for der eksisterede tilsvarende templer i provinshovedstæderne med statsreligion på mange niveauer, sammenflettet med forfædretempler, templer for byguder og kongfuzianske templer. Alt sammen indordnet under den bureaukratiske struktur, som er så typisk for kinesisk religion.

Den Øverste Harmonis Hal i den Forbudte By. Opført i 1406-1420, nedbrændt og genopført i 1695-1697. Brugt til kejserlige bryllupper, fejring af vintersolhverv, nytårsceremoni, tilbedelse af de royale forfædre samt annoncering af de succesfulde kandidater, der bestod de kejserlige eksaminer.

Statsreligion

I det gamle Kina, og i alle tidlige højkulturer, var der ingen skelnen mellem det politiske og religiøse. Kongen eller kejseren kunne ikke skabe sin autoritet uden anerkendte religiøse kvalifikationer. Statsreligionen havde to formål. Det ene var religiøst, idet der var en tro på, at kejseren med hjælp fra sine embedsmænd kunne agere som et led mellem den himmelske og jordiske verden og opretholde pagten mellem himlen og menneskene. Det andet var politisk og socialt, hvor man oprettede templer og ritualer, der skulle tildele officielle titler til nationale guder og styrke det herskende dynasti og øge regeringens prestige. I det kongfuzianske livssyn blev staten ikke anset som et politisk maskineri, som skulle gennemtvinge en lovgivning. Det primære var at opmuntre, sprede og kultivere en civiliseret opførsel. Tanken var, at man skulle regere gennem det moralske eksempel og holde sig til ”almindelige” opfattelser af retfærdighed. I det traditionelle kinesiske udsyn regnede man med, at det kun var dem, der fulgte den kongfuzianske etik og bekendte sig til den kinesiske livsopfattelse, som var de civiliserede mennesker. Andre og fremmede folk, med anderledes skikke og normer, blev anset som barbarer.

Himlens Tempel og de kejserlige ritualer

En af kejserens vigtigste årlige pligter var statsceremonien i Himlens Tempel. Kejserens tilbedelse i Himlens Tempel var en handling, der inkluderede regentens tilbedelse af Himmel og Jord som sine symbolske forældre. Kejserens relation til Himmel og Jord kunne betragtes som den kongfuzianske rollemodel, som angik forholdet mellem forældre og børn. På samme vis kunne kejserens position ses som faderen, der står over for sine børn, nemlig folket. Et vigtigt ritual i forbindelse med statsceremonien i Himlens Tempel var de såkaldte ni buk og tre prostrationer (dvs. man kaster sig til jorden som tegn på underkastelse). Det var de øverst placerede embedsmænd, der i denne anledning ”befalede”, hvornår kejseren skulle bukke og skrabe. Kejserens udførelse af statsritualet i Himlens Tempel var koordineret med et stort arrangement i det nationale administrative system, hvor man ude i de lokale administrationsområder ofrede i Kong Fuzis Tempel (*wen miao*), i det militære tempel (*wu miao*) og i templet for byguden (*Chenghuang miao*). Kejseren tilbad også sine egne forfædre, hvorved han gav udtryk for det kongfuzianske ideal om sønlig ærbødighed. Netop denne ærbødighed for forfædre var en pligt for alle kinesere uanset deres sociale position. Andre objekter var også mål for de kejserlige ritualer og tilbedelser, som fx solen, månen og kejseren fra tidligere dynastier samt guden for agerbrug. Guden for agerbruget var

knyttet til alteret for korn og afgrøder, der var placeret uden for bymuren. Et årligt tilbagevendende ritual bestod i, at kejseren foretog en symbolsk pløjning af et stykke landbrugsjord forud for den kommende agerbrugssæson.

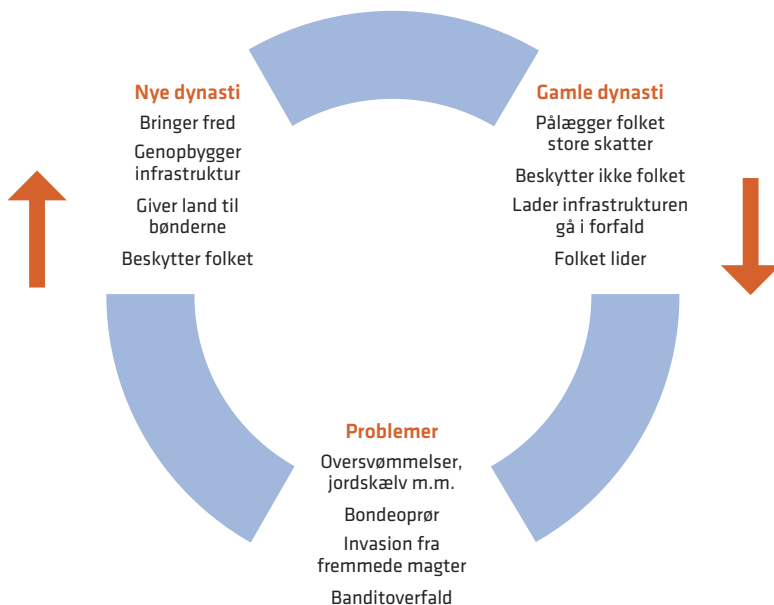
Kejserens rolle

Statskulten var et rituellet udtryk for den fundamentale statsideologi og den politiske organisation af landet. Aktørerne i statskulten var kejseren, højerestående embedsmænd og andre titelholdere. Der eksisterede ingen præster, men den rituelle handling på statsplan var ledet af bureaukrater. Disse bureaukrater regnede det for en officiel pligt at følge de statslige procedurer, som kom til udtryk i det kejserlige ritual. Ritualerne var ikke skabt af kejseren, men tilhørte en mange hundrede år gammel tradition. Det var bydende nødvendigt for kejseren at udføre disse ritualer for at demonstrere, at han var den rette kejser. Derved bekræftede kejseren sin egen position inden for systemet, hvilket samtidig kunne ses som en legitimering af selve systemet. Det var gennem denne handling, at kejseren bekræftede sit engagement i de ideer, der lå bag ritualen. Den kinesiske kejser tilbad Himmel og Jord i Himlens Tempel i hovedstaden og på det hellige Tai-bjerg⁵, som så mange kejsere før ham. Det var kejserens pligt at sikre sig, at samfundet var et udtryk for den naturlige verdensorden. Samfundet blev betragtet som et aspekt af den kosmiske orden, der bestod i en samklang mellem Himlen, Jorden og menneskeheden. Kejserens indflydelse var ikke kun begrænset til det jordiske liv, men han mentes at have direkte indflydelse på opretholdelsen af en kosmisk verdensorden.

I det kinesiske system betyder guddommelig ret til at lede riget, at kongen modtager Himlens velsignelse og dyd som den legitime regent af det herskende dynasti. Denne guddommelige ret og autoritet blev fra de ældste tider betegnet som Himlens Mandat (*tianming*). Det betød ikke, at kongen eller kejseren var betragtet som en gud, men at han modtog støtte fra de himmelske magter. Det forhold, at Himlen skænker mandatet til kongen, var også ensbetydende med, at kongen kunne miste mandatet. Naturkatastrofer og oprørsbevægelser blev tolket som farer, der truede med at fratage kongen eller kejseren Det Himmelske Mandat. Teorien om Himlens Mandat vedblev at have indflydelse op til de sidste dynastier i Kina.

⁵ Et bjerg i det østlige Kina i den nuværende Shandong-provins.

Himlens mandat

Himlens Mandat kan vindes eller tabes, og historisk set er mandatet gledet det herskende dynasti af hænde efter en række problemer, som rammer kejsermagten. Et nyt dynasti får mandatet, der samtidig giver sig til kende ved genoprettelse af magten – og fred og orden genetableres på ny.

Det kinesiske eksamenssystem

Det kongfuzianske uddannelses- og eksamenssystem tog sin begyndelse i Handynastiet (206 fvt. – 220 e.Kr.) og fungerede, indtil det blev afskaffet af enkekejserinde Cixi i 1905. Eksamenssystemet var et forsøg på at rekruttere mænd med evner og talenter snarere end en udvælgelse baseret på familiære og politiske forbindelser. En uddannelse inden for eksamenssystemet var nøglen til succes og social mobilitet. Derfor var eksamenssystemet højt værdsat i det traditionelle Kina, og en bestået eksamen på det provinsielle niveau højnede ikke kun den tidligere studerendes sociale position, men hele hans nærmeste familie nød godt af denne prestige.

Det civile eksamenssystem blev udført på flere niveauer i det kinesiske administrative hierarki. Det laveste niveau var eksaminerne i de lokale landområder, som kunne betragtes som en foreløbig og grundlæggende eksamen, der gav adgang

til det næste niveau, som var provinseksaminerne. En bestået eksamen på distriktsniveau banede vejen for den prestigefulde eksamen afholdt i den kejserlige hovedstad. Det sidste og højeste niveau i det kinesiske eksamenssystem var de eksaminer, som blev afholdt i selve det kejserlige palads, og som kejseren var protektor for.

De fleste drenge forlod dog skolen efter fem til syv år på skolebænken. Det var som regel bønderne og handelsfolkenes børn, der kun fik en kort uddannelse. De rige familier kunne derimod tillade, at deres børn eventuelt kunne fortsætte i en akademisk karriere.

Teksterne, man studerede, var de kongfuzianske klassiske tekster inklusive diverse kommentarfortolkninger, der var tilføjet værkerne. De centrale skrifter i uddannelsen var De Fem Klassikere⁶ og senere, efter 1313, De Fire Bøger. Under Tangdynastiet blev eksamenssystemet reorganiseret, og man indførte ved siden af det teoretiske niveau også en praktisk anvendelse af teorierne i uddannelsen.

De Fire Bøger: Alle er skrevet eller delvist skrevet i De Stridende Staters Periode.

1. *Analekterne (Lun Yu)*: En samling af dialoger mellem Kong Fuzi og hans disciple.
2. *Mengzi (Mencius)*: Et større værk skrevet i dialoger og anekdoter, som omhandler Mengzis udlægning af kongfuzianismen.
3. *Middevejsdoktrinen (Zhong Yong)*: Omhandler mådehold og balance i den aktuelle livsførelse.
4. *Den Store Lære (Da Xue)*: Beskæftiger sig med, hvordan man forbinder den moralske selvkultivering med den generelle harmoni i stat og samfund.

Det var også i Tangdynastiet, at det berømte Hanlin-Akademi blev grundlagt, og det bevarede sin eksistens indtil 1911. Akademiet var forbeholdt elitestuderende, der var tiltænkt en rolle ved hoffet. I Songdynastiet blev embedsmandsuddannelsen igen reformeret. For at sikre en retfærdig bedømmelse af de skriftlige eksaminer og undgå eksaminators eventuelle favorisering af de studerende, han kendte, erstattede man eksamenskandidaternes navne med numre. Anonymiteten blev yderligere sikret ved, at man havde folk til at kopiere eksamensopgaverne for

⁶ De Fem Klassikere refererer til *Odernes Bog*, *Forvandlingernes Bog*, *Riternes Bog*, *Historiens Bog* og *Forårs- og efterårsannalerne*. Disse skrifter var allerede forfattet før Kong Fuzis levetid, men blev hyllet i kongfuzianismen.

at undgå, at man genkendte kandidaternes håndskrift.

I slutningen af Songdynastiet steg antallet af indstillede til kandidatniveauet drastisk, og man nåede op på 400.000. Det betød, at det kun var en mindre del af kandidaterne, der reelt fik arbejde som embedsmand for den kejserlige regering.